

Dr. Ilijašević je bil od svojih mladih let velik prijatelj pesništva, posebno vzvišene in didaktične smeri. Njegove prve pesmi so bile prigradne v latinskem jeziku, kakor je bilo tedaj v navadi časa. Prvo pesem je zložil l. 1829. v slovo svojim sodrugom z gimnazije požeške, a l. 1835. je kot bogoslovec v peštanskem semenišču priobčil latinsko žalostinko v spomin smrti cesarja Franca I.

Ko je začel Ljudevit Gaj buditi hrvaški narod, se mu je precej izpočetka pridružil tudi Ilijašević z vso gorečnostjo mladega rodoljuba. Začel je zlagati pesmi v hrvaškem jeziku ter jih dal tiskati v raznih časopisih. Kasneje so prišle na svetlo v štirih zvezkih: „Izabrane pjesme“ (Zagreb, 1876), „Nove pjesme“ (Zagreb, 1876), „Šala i satira“ (Zagreb, 1892) in „Zimzelen“ (Zagreb, 1901).

V prvi zbirki je posnemal Ilijašević klasične rimske pesnike, katere je natančno poznaval. Te pesmi so zložene v raznih verzih; hotel je z njimi dokazati, da se z ozirom na naglas v hrvaškem jeziku more rabiti klasična mera, ki posebno odgovarja ilirskemu navdušenju.

Ilijašević je bil kot pesnik in pisatelj v zvezi z vsemi odličnejšimi hrvaškimi pesniki in književniki; posebni prijatelji so mu bili Pavel Stos, Vjekoslav Babukić, Matija Topolović, Anton Mažuranić, Vladislav Vežić, in pred vsemi Peter Preradović, s katerim si je mnogo dopisoval. Preradović, Vežić in Ilijašević so se večkrat sešli v Varaždinu, kjer so izkresali marsikatero koristno in narodno osnovo.

Ko so vrnili ustavo tudi Hrvatom, so ga poklicali med prvake hrvaškega naroda leta 1860. za bansko konferencijo. Tu je živo deloval na to, da se podelé Hrvatom vse stare pravice na narodni podlagi. L. 1861. je zastopal svoj kaptol v saboru, a kasneje je zopet sodeloval v banskih konferencijah l. 1866. in 1868.

Pokojni dr. Ilijašević je bil poln idealizma ter je čvrsto veroval v zmago hrvaške narodne stvari. Ta idealizem ga je spremljeval od zgodnje mladosti in mu bil trajni sotrudnik pri njegovem delovanju do roba hladnega groba. Ní bilo v celi Hrvaški narodnega in prosvetnega podjetja, kateremu ne bi bil on pomagal bodisi duševno ali pa gmotno. Hrvatje so mu priredili krasen pogreb. Na grobu sta doktor Avgust Harambašić v imenu „Matice Hrvatske“ in Milan Grlović v imenu „Društva hrvatskih književnika“ proslavljala njegove zasluge.

„Jugoslavenska akademija“ je izbrala za prvega tajnika dr. Fr. Vrbanića, za arhivarja Tadija Smičiklase, za knjižničarja dr. Avgusta Musića. Predsednik je T. Smičiklas, drugi tajnik dr. Fr. pl. Marković. Za častnega člana je izbrala pesnika fra Grga Martića, za dopisnika pa prof. dr. Luka Jelića.

„Slavjanski Glas“ se imenuje nov bolgarski časopis, ki izhaja vsakega četrta leta ter objavlja razprave o medsebojnem razmerju raznih slovanskih narodov. Urejuje ga S. S. Bobčev, znani bolgarski publicist, kateri izdaja že jako razširjeno „Bolgarsko Sbirko“. Med sotrudniki sta tudi znani pesnik Ivan Vazov in lingvist prof. Conev.

„Manes“, društvo čeških umetnikov, katero je s svojo razstavo v dunajskem „Hagenbundu“ doseglo veliko umetniško zmago, so pozvali Poljaki, da razstavi svoja dela tudi v Krakovu in v Varšavi.

Češko gledišče v Brnu. Med tem, ko je „Narodni divadlo“ v Pragi slavilo svojo štiridesetletnico, se je začelo med moravskimi Čehi živahno gibanje za ustanovitev češkega gledišča v Brnu. Denarne zbirke so takoj izpočetka dosegle že precejšnje vsote.

Praga se zdaj hitro modernizira. V Starem mestu je zopet izginila hiša Grönnova poleg „radnice“ in stare utrdbe padajo druga za drugo. Pri tem pa skrbe Čehi, da se zgovovinski značaj praškega mesta ohrani vsaj v popisih in slikah. Fr. Ad. Šubert je v „Máju“ popisal „Valdštýnské náměstí“, dr. Luboš Jeřábek je objavil v „Lumíru“ „Pražské pohledy“ in bo izdal knjižico o starem mestu.

Ostanke J. Kollárja, pesnika „Slavy dcere“ bodo prenesli z Dunaja v Prago. Mestna občina praška je sklenila, da bo poravnala vse stroške za prenešenje. Vnukinji Kollárjevi, gdčni. Ljudmila in Frida Schellenbergovi v Weimarju, sta že privolili v to, in kmalu bo ležal Kollár poleg Šafařika, kamor prenesó tudi Palackega iz Lobkovic.

K. A. Kocor. V Lužici so slavili prošli mesec 80letnico prvega lužiškega skladatelja K. A. Kocora. Največ zaslug si je pridobil z nabiranjem narodnih pesmi.

Nova zgradba češke slikarske akademije. Utemeljitelji češke slikarske umetnosti so bili vzgojeni v temnih prostorih starega „Klementina“. Od tam se je preselila umetniška šola v nepraktično zgradbo na Rejdišti. Zdaj pa je dogotovljena krasna in veličastna palača na Letni v Pragi, polna svetlobe, prirejana z vsemi novodobnimi tehničnimi pripomočki.

Češki pesnik Jaroslav Vrchlický je praznoval dné 17. febr. petdesetletnico svojega rojstva. Čehi so proslavili ta dan z izrednimi literarnimi slovesnostmi. Vrchlický je pesnik ogromne tvorne sile. Njegovi zbrani spisi obsegajo danes že knjižnico 180 zvezkov. On je kot lirik jako refleksiven, krepak epik, umeten dramatik, poleg tega pa izvrsten prelagatelj iz svetovnih literatur: iz italijanščine, francoščine in španščine. Bivanje v Italiji ga je, kakor nekdanj Gótheja, nagnilo k antiki in k renesanci. Tega duha je zanesel v češko slovstvo z njegovimi dobrimi in slabimi stranmi. Čeh — Vrchlický — Zeyer — to je triumvirat, ki vlada v moderni češki književnosti. Vrchlický obdeluje mnogokrat verske in modro-

slovne nazore. Nagnil se je najprej na pesimistično stran Schopenhauerjevo, a postal pozneje s Hugonom panteist in pozneje naturalist, a se zopet vrnil k pesimistični strani. Stalnih verskih in modroslovnih nazorov sploh nima. Povsod vidi le poezijo. Zdaj se zamisli v vero starega puščavnika, zdaj slavi duha vnebokipeče gotike, a kmalu živi zopet v starem poganstvu, slavi nagoto, obožuje narodo, fantazira o bajeslovju in se naslaja ob erotiki. Sijajna pesniška oblika Vrchlickega je bila zmagonosni prapor, za katerim je šla vsa mlajša generacija. Ozrli se bomo še natančneje na dela tega znamenitega pesnika.

Eliza Orzeszkowa.

Med najslavnejšimi literarnimi imeni poljskimi se slavi ime Elize Orzeszkowe. Rojena je bila l. 1843. v Milkowszczyzni pri Grodnu. Oče ji je zgodaj umrl, in dali so deklico v samostanski penzionat, kjer je dobila vzgojo in pouk. Šestnajst let staro so omožili z bogatim posestnikom, s katerim pa ni imela sreče. Kmalu udovela, se je stalno naselila v Grodnu ter popolnoma posvetila pisateljevanju.

L. 1879. je ustanovila v Vilni knjigarno, a kmalu ji jo je ruska vlada zaprla in ustavila trgovino s knjigami. Takrat so na Ruskem z vsemi silami hoteli potlačiti zbujenje narodne zavesti poljske. Pisateljico so postavili celo pod policijsko nadzorstvo. Vendar so se njeni spisi silno priljubili poljskemu ljudstvu, in danes so svetovno znani.

Svoj prvi spis je priobčila že leta 1866. v „Tygodniku illustrowanem“. Prvi večji roman „Ostatnia miłość“ je izšel leta 1868. Odslej je Eliza natančno proučevala socialno življenje poljsko, katero je mojstrsko opisala v povestih „Dziurdziowe“ (1885) in „Cham“ (1888). Izmed mnogoštevilnih književnih del Elize Orzeszkowe omenimo posebno: „Eli Makower“ (1875), „Rodzina Brochwiczów“ (1876), „Meir Ezołowicz“ (1878), „Z różnych sfer“ (1881 — 1882), „Sylwek cementarnyk“, „Widma“ (1881), „Nad Niemrem“ (1888), „Ascetka“, „Bene nati“ (1892), „Dwa bieguny“ (1893), „Australczyk“ (1895), „Melancholicy“, „Pieśń przerwana“ (1896), „Iskry“ (1898), „Argonauty“ (1903) in „Chwile“, zbirka najnovejših novel.

Spisi Elize Orzeszkowe se danes prelagajo na vse jezike, celo v hebrejščino. Poleg Sienkiewicza in Tetmajerja jo štejejo med prve sedanje pisateljske sile poljskega naroda.

Koliko knjig so izdali lani Poljaki. Lansko leto je izšlo 1716 poljskih knjig in brošur brez zapisnikov, cenikov itd. Zabavnih spisov so izdali Poljaki 358, med njimi 118 izvornih romanov in povesti in 64 preloženih, 100 pesniških zbirk, 76 dramskih iger. Bogoslovnih in nabožnih knjig je izšlo 176, matematičnih, prirodoslovnih 116, zdravilskih 111, mladinskih 90, publicističnih 81, ljudskih 24, kole-

darjev in praktičnih spisov 140. Največ knjig je izšlo v Varšavi, ki je zdaj središče poljskega literarnega življenja. V Lvovu in Krakovu je lani izšlo primeroma manj knjig Ameriški Poljaki, katerih je do 1 1/2 milijona, v književnosti le neznatno delujejo.

Slovenci na severu. Kakor znano, se imenujejo Slovaki „Slovence“ in svoj jezik „slovenski“. Da bi nas ločili od Slovakov, imenujejo Čehi nas „Slovince“. A „Slovinci“ so tudi visoko zgoraj na severnem Nemškem pod prusko vlado. Štefan Ramuht, zaslužni preiskovavec Kašubov, je izdal nedavno statistiko kašubskega naroda v severnem Pomeranskem, in tu pripoveduje, da se imenujejo Slovani v gardenskem in smoldzinskem okraju „Slovince“, svoje narečje pa „slovinski jazyk“. Prvič se nahaja to ime na nekem katekizmu iz l. 1586., v katerem pravi izdajatelj Krofej, da je preložen „w Wándalski ábo Słowięski, to iestá z Niemieckiego jęzika w Słowięski wystáwion y ná jáwnosc wydan“. V knjigah Floriana Cejnova pomenja „slovinski jezik“ isto, kar kašubski jezik, ne le v Pomeraniji, ampak sploh po zapadnem Pruskem. V svoji slovnici piše (str. 75.): „Kašébi je naše přezvístko, chtèrè poelsci kanonik Bogufal v Poznańu dlô nas vémèslèť, ale Slovince je naša, starodôvnô, pravdzévô nazva, jak mé sá samy ješ poedzisdzień nazévómé“. To se pravi po naše: „Kašubi“ je naš priimek, katerega si je poljski kanonik Bogufal v Poznanju za nas izmislil, a „Slovinci“ je naše starodavno, pravo ime, kakor se mi sami še danes nazivamo.“ Temu nasproti trdi Ramuht, da je ime „Slovenci“ v rabi samo v imenovanih dveh okrajih. Tudi Hilferding je tega mnenja. Pač pa imenujejo v Luneburškem Wendlandu ljudje svoj jezik tudi „slüvenstji“, kar je pač isto, kar „slovenski“. Vseh Slovincov-Kašubov skupaj naštevava Ramuht 13.880 (8424 katoličanov in 5560 protestantov). Iz navedenih zgledov se vidi, da je njihov jezik najbolj podoben poljščini.

Dr. E. L.

Vasilij Andrejevič Žukovskij.

Dne 7. aprila 1852. je umrl v Peterburgu ruski pesnik in pisatelj Žukovskij, katerega smo že omenili, ko smo se spominjali 50 letnice smrti Gogoljeve. Žukovskega sicer ne smemo prištevati k zvezdam prve veličine v ruski literaturi, vendar je po svojem značaju, po svojih zvezah z visokimi krogi in po svojem pisateljskem delovanju, zlasti kot prelagatelj angleških in nemških klasikov, znamenit v ruskem slovstvu in v ruski zgodovini, posebno še kot odgoviljatelj cara Aleksandra II. Osvoboditelja. Mladost njegova je bila temna. Kot nezakonsko dete je pogrešal one toplote in svetlobe, ki otroku dohaja po očetu in materi v srce, in tega vse življenje ni mogel pozabiti. V družinskem življenju ni imel sreče. Neveste,